

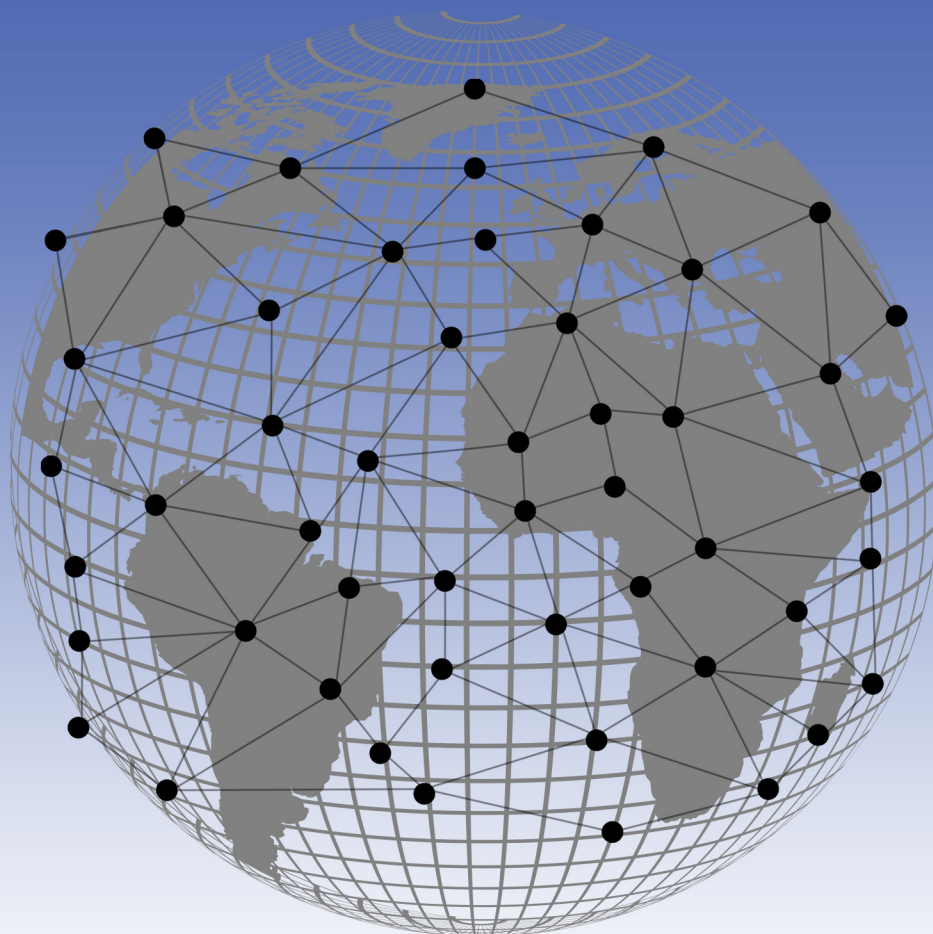

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره شصت و نه)

در این شماره می‌خوانید:

- سپر استراتژیک گازی به سبک ژاپن
- آرامکو در سودای قبضه بازارهای چین
- آیا عرصه اقیانوسها و دریاها برای تجارت ناامن شده است؟
- اقبال تازه جهانی به مقوله سیاستگذاری صنعتی

مرداد ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره شصت و نه)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: مرداد ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: کریدورهای تجاری، گروه G-7، سپر استراتژیک، کانال سوئز، هاب لجستیکی، شورای همکاری خلیج فارس، آرامکو، اوپک، پروژه کمر بند و جاده، مسیر حمل و نقل بین‌المللی ترانس خزر، اتاق بازرگانی بین‌المللی، انرژی‌های پاک

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۱۶	پژوهش‌های تازه
۲۱	کتاب تازه

تحولات جهانی

خروج ۲۵۳ میلیارد دلار سرمایه از روسیه

بر اساس گزارش اخیر مرکز تحلیل و پیش‌بینی اقتصاد کلان بانک مرکزی روسیه، خروج خالص سرمایه از روسیه از فوریه ۲۰۲۲، زمان آغاز تهاجم روسیه به اوکراین تا پایان ژوئن ۲۰۲۳، به سطح بی‌سابقه ۲۵۳ میلیارد دلار رسیده است که چهار برابر میزان خروج سرمایه در سال ۲۰۲۱ از این کشور بوده است. حجم سرمایه خروجی از ابتدای سال ۲۰۲۳ تاکنون نیز ۲۷ میلیارد دلار بوده است.

بر اساس گزارش‌ها، میانگین نرخ خروج سرمایه از روسیه طی ۱۳ سال گذشته، ۵ درصد بوده است؛ این در حالی است که نرخ فرار سرمایه نسبت به تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۲، به ۱۳ درصد رسید که از حجم خروج سرمایه پس از الحاق کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴ نیز فراتر رفته است؛ نکته حائز اهمیت آنکه این رقم در طول بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸، ۱۱ درصد بود.

سرمایه‌گذاری ۶۰ میلیارد دلاری ایالات متحده در اقتصاد قزاقستان

اخیراً رئیس کمیته سرمایه‌گذاری وزارت امور خارجه قزاقستان اعلام کرد که ایالات متحده، یکی از بزرگترین سرمایه‌گذاران خارجی در اقتصاد قزاقستان به شمار می‌رود؛ به نحوی که این کشور از سال ۱۹۹۳ تاکنون، ۶۲٫۷ میلیارد دلار در قزاقستان سرمایه‌گذاری کرده است.

اخیراً نشستی با حضور میرجان یوسفوف، رئیس نهاد سرمایه‌گذاری قزاقستان و دنیل روزنبلوم سفیر ایالات متحده در قزاقستان در آستانه برگزار شد و طرف قزاقستانی، نسبت به اجرای پروژه‌ها از سوی آمریکا در چندین بخش اقتصادی از جمله تولید و معدن، داروسازی و کشاورزی ابراز تمایل کرد.

سفیر آمریکا نیز نسبت به تعهد این کشور در قبال توسعه مسیر حمل‌ونقل بین‌المللی ترانس خزر و سایر کريدورهای تجاری در چارچوب مشارکت برای زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری جهانی، بر طرح شاخصی که توسط کشورهای گروه جی ۷ پیشنهاد شده، تأکید کرد.

شایان توجه است که جریان سرمایه‌گذاری ناخالص از ایالات متحده طی سال گذشته، با رشدی ۸۲ درصدی مواجه شد و به بیش از ۵٫۱ میلیارد دلار رسید؛ در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۱، ۲٫۸ میلیارد دلار بود. علاوه بر این، حجم تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۲ با رشد ۳۷٫۲ درصدی، به رقم ۳٫۰۵ میلیارد دلار رسید؛ در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۱، ۲٫۲ میلیارد دلار بود. از این میان، بیش از ۱٫۱۵ میلیارد دلار را صادرات قزاقستان به ایالات متحده و ۸۹/۱ میلیارد دلار را واردات قزاقستان از ایالات متحده تشکیل می‌دهد.

پیشنهاد ژاپن برای تشکیل ذخیره استراتژیک جهانی گاز

بر اساس گزارش رسانه‌ها، ژاپن در حال طراحی و برنامه‌ریزی برای ایجاد یک ذخیره استراتژیک جهانی گاز طبیعی است تا از کشورها در مقابل وقوع بحران انرژی، همانند اتفاقی که در سال گذشته برای اتحادیه اروپا و متحدانش رخ داد، محافظت نماید. این طرح ژاپن که به اصطلاح شامل یک «سپر استراتژیک»^۱، مشابه ذخیره اضطراری نفت است، قرار است که به آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) ارائه شود.

آژانس بین‌المللی انرژی از برخی از کشورهای عضو خود مانند ایالات متحده و ژاپن خواسته است تا در مواقع اضطراری، ذخیره استراتژیک نفتی معادل حداقل ۹۰ روز را در اختیار داشته باشند. در همین راستا، قرار است تا توکیو پیشنهاد خود مبنی بر ایجاد ذخیره گازی را به منظور گنجاندن در دستور کار نشست آتی وزیران آژانس بین‌المللی انرژی در فوریه ۲۰۲۴ ارائه دهد.

ایده سپر جهانی گاز ژاپن، در حالی مطرح می‌شود که این کشور به واردات انرژی وابسته است و در جهت حصول اطمینان از دسترسی به سوخت کافی در بحبوحه افزایش قیمت‌های انرژی و تشدید رقابت در بازار LNG، تلاش‌های خود را افزایش داده است.

ژاپن به عنوان کشوری کم‌بهره از منابع انرژی، به شدت به منابع خارجی انرژی وابسته است. به همین دلیل تمایلی به تحریم بخش انرژی روسیه نداشته و بارها به اهمیت تداوم آن برای حفظ امنیت انرژی خود تأکید کرده است. در همین راستا، ژاپن موفق به دریافت یک معافیت از سقف قیمتی تعیین شده توسط کشورهای غربی بر روی واردات نفت از روسیه شده است که بر اساس آن، واردات نفت و گاز از منابع پروژه خاور دور ساخالین-۲ از محدودیت‌های اعمالی غرب علیه روسیه، مستثنی شده است. افزون بر این، ژاپن همچنان سهام خود در پروژه‌های مشترک انرژی در روسیه را حفظ کرده است.

پوتین در پی ایجاد منطقه صنعتی روسیه در نزدیکی کانال سوئز

اخیراً ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، در نشست عمومی مجمع اقتصادی و بشردوستانه روسیه و آفریقا در سن پترزبورگ اعلام کرد که در آینده نزدیک، قصد احداث و راه‌اندازی یک منطقه صنعتی در نزدیکی کانال سوئز مصر، یکی از پرترددترین قطب‌های حمل‌ونقل جهان را دارد؛ به نحوی که پس از تکمیل اولین تأسیسات تولیدی، کالاهای تولید شده در آنجا به سراسر آفریقا صادر خواهد شد.

پوتین بر اهمیت همکاری صنعتی نزدیک‌تر بین مسکو و کشورهای آفریقایی تأکید و اعلام کرد محصولات صنعتی روسی از جمله اتومبیل، تجهیزات ساختمانی و... به طور گسترده در قاره آفریقا شناخته شده و از تقاضای بالایی به جهت برخورداری از کیفیت مطلوب، اطمینان و در دسترس بودن، برخوردار است.

شایان ذکر است که طرح ایجاد یک منطقه صنعتی در مصر توسط روسیه، در سال ۲۰۱۴ به تصویب رسید که شامل دو سایت به همراه زیرساخت‌های حمل و نقل و بندری به وسعت ۵۲۵ هکتار، یکی در ساحل دریای سرخ و در منطقه عین‌سخن و دومی، در پورت سعید، در انتهای شمالی کانال سوئز می‌شود.

مزایای این پروژه برای سرمایه‌گذاران، شامل: برخورداری از معافیت مالیات بر فروش، تعیین نرخ کمتر از ۱۰ درصدی مالیات برای مشاغل درگیر در پروژه و مالیات بر درآمد شخصی و همچنین تعبیه یک رژیم مالیاتی سهل برای شرکت‌های روسی در این شهرک صنعتی می‌شود. مصر در سال ۲۰۱۴ طرح خود مبنی بر مدرن‌سازی کانال سوئز را با احداث و راه‌اندازی طیف وسیعی از خدمات و همچنین احداث چندین پارک صنعتی از جمله مناطق روسی، چینی و ایتالیایی را اعلام کرده بود.

علاوه بر این، ولادیمیر پوتین در اجلاس روسیه و آفریقا در سن‌پترزبورگ، مجدداً بر مقرون‌به‌صرفه بودن کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال- جنوب (INSTC) در مقایسه با کانال سوئز، تأکید کرد و ابراز کرد: «روسیه فعالانه به دنبال ایجاد تغییر مسیر حمل و نقل و حرکت کالا به سمت کشورهای جنوب جهانی، از جمله کشورهای آفریقایی است». انتظار می‌رود که حجم کالاهای ارسال شده از طریق کریدور شمال- جنوب طی هفت سال آینده، حدوداً به سه برابر افزایش یابد.

نکته حائز اهمیت آنکه پوتین به منظور توسعه و گسترش روابط میان روسیه و کشورهای قاره آفریقا، پیشنهاد ایجاد یک هاب لجستیکی برای کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال- جنوب در سواحل آفریقا را ارائه کرده است. در واقع آغاز احداث کریدور شمال- جنوب، به اوایل دهه ۲۰۰۰ باز می‌گردد، اما با تحریم‌های غرب علیه روسیه، پیگیری کریدور شمال به جنوب، با انگیزه جدید و با قوت بیشتری در دستور کار مقامات روسیه قرار گرفت.

بر اساس گزارش وزارت حمل و نقل روسیه، مجموع حجم جابه‌جایی کالا در امتداد کریدور شمال- جنوب در سال ۲۰۲۲، ۱۴٫۵ میلیون تن بوده است و بر اساس پیش‌بینی‌ها، این رقم برای سال جاری، ۱۷٫۶ میلیون تن خواهد بود و برای سال ۲۰۳۰، به ۴۱ میلیون تن افزایش خواهد یافت.

بریتانیا به دنبال قرارداد جدید با شورای همکاری خلیج فارس

بریتانیا اخیراً مدعی شد دور دیگری از مذاکرات تجاری با شورای همکاری خلیج فارس را با موفقیت به پایان برده است. این کشور، مذاکرات تجاری خود با شورای همکاری خلیج فارس را در سال ۲۰۲۲ آغاز کرد و قرار است مذاکرات بیشتری را در اواخر سال جاری پیگیری نماید. این کشور امیدوار است تا انعقاد یک توافق تجارت آزاد (FTA) بین بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس (GCC)، به ارتقای نوآوری و توسعه صنایع جدیدی مانند فین‌تک و هوش مصنوعی (AI) کمک کند.

شایان ذکر است که از زمان خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا در ابتدای سال ۲۰۲۰، این کشور به دنبال برقراری تعاملات تجاری جدید در خاورمیانه از جمله با شورای همکاری خلیج فارس و ترکیه بوده است. در همین راستا، حجم تجارت میان بریتانیا و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در سال ۲۰۲۲، به ۳۳,۱ میلیارد پوند (۴۲,۶ میلیارد دلار) رسید. در حال حاضر خلیج فارس، هفتمین بازار بزرگ صادراتی بریتانیا به شمار می‌رود و انتظار می‌رود تقاضا برای کالاها و خدمات بریتانیا تا سال ۲۰۳۵ به حدود ۱ تریلیون پوند (۱,۳ تریلیون دلار) افزایش پیدا کند.

در حال حاضر، ارزش بازار هوش مصنوعی بریتانیا بیش از ۱۶,۹ میلیارد پوند (۲۱,۷ میلیارد دلار) است و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۳۵ این رقم به ۸۰۳,۷ میلیارد پوند (تقریباً ۱ تریلیون دلار) افزایش یابد و در همین راستا، پیش‌بینی می‌شود که حصول یک توافق تجارت آزاد با شورای همکاری خلیج فارس، حداقل منجر به افزایش ۱۶ درصدی حجم تجارت میان دو طرف و همچنین توسعه و تقویت بخش انرژی‌های تجدیدپذیر، تولید و صنایع غذایی و نوشیدنی بریتانیا شود.

افزایش تحریم‌های ژاپن علیه روسیه

اخیراً ژاپن همسو با تحریم‌های اروپا و آمریکا علیه روسیه، فهرست گسترده‌ای از تحریم‌های جدید علیه روسیه را به تصویب رساند که شامل ممنوعیت صادرات خودروهای هیبریدی و الکتریکی نیز می‌شود. این تحریم‌ها، از ۹ اوت به اجرا گذاشته شده است؛ این در حالی است که ژاپن پیش‌تر دارای‌های افراد و گروه‌های روسی را نیز مسدود کرده و صادرات کالا به سازمان‌های مرتبط با ارتش روسیه و همچنین صادرات خدمات ساختمانی و مهندسی را ممنوع کرده بود. در واقع وزارت بازرگانی ژاپن، فهرست کالاهای تحت ممنوعیت صادرات خود را به ممنوعیت صادرات خودروهایی با موتورهای بیش از ۱۹۰۰ سی‌سی، خودروهای هیبریدی و الکتریکی، فولاد، محصولات پلاستیکی و قطعات الکترونیکی با امکان کاربرد نظامی گسترش داده است.

تحولات منطقه‌ای

قزاقستان در پی جذب ۲۴ میلیارد دلار سرمایه خارجی

اخیراً رئیس کمیته سرمایه‌گذاری وزارت امور خارجه قزاقستان در یک کنفرانس مطبوعاتی اعلام کرد که قزاقستان قصد دارد تا پایان سال ۲۰۲۳، ۲۴ میلیارد دلار سرمایه خارجی جذب کند. از سوی دیگر، جذب حداقل ۱۵۰ میلیارد دلار طی هفت سال آینده نیز توسط دولت تصویب شده و برنامه‌ریزی‌ها در این زمینه انجام شده است. در همین راستا، تا پیش از پایان سال، حداقل چهار قرارداد سرمایه‌گذاری در دستور کار قرار خواهد گرفت که دو مورد از آنها پیشتر به امضا رسیده است. علاوه بر این، طرح‌هایی برای امضا

یا تصویب حداقل سه موافقت‌نامه تا پایان سال در زمینه ترویج و حمایت از سرمایه‌گذاری‌ها و راه‌اندازی حداقل ۴۰ پروژه با سرمایه‌گذاری خارجی ارائه شده است.

در همین راستا، قزاقستان فهرستی از ۲۸۱ پروژه سرمایه‌گذاری را به ارزش ۲ تریلیون تنگه، معادل ۴,۴۷ میلیارد دلار، در سال جاری به تصویب رسانده است. از آن جمله می‌توان به پروژه راه‌اندازی کارخانه تولید آهن با دقت بالای ریخته‌گری اشاره نمود که از نظر برخورداری از تکنولوژی بالای ریخته‌گری بدون فرآوری اضافی، دومین کارخانه در جهان به شمار می‌آید.

علاوه بر این، تولید صادرات محور مشتقات گوگرد با ظرفیت تولید سالانه حداکثر ۲۴۰ هزار تن فرآورده^۱ در منطقه پاولودار^۲ به بهره‌برداری خواهد رسید. همچنین شرکت سرمایه‌گذار ایتالیایی Eni، یک نیروگاه ۵۰ مگاواتی تولید انرژی تجدیدپذیر در منطقه ترکستان را راه‌اندازی خواهد کرد.

به علاوه با اجرای پروژه Fruit Art، محصولات داخلی تا ۵ درصد جایگزین واردات سیب و تا ۱۰۰ درصد جایگزین واردات انواع توت خواهد شد.

از سوی دیگر، قزاقستان در حال برنامه‌ریزی بلندمدت برای اقدامات هدفمند در جهت رفع مشکلات سرمایه‌گذاران و حمایت از آنها از طریق طیف گسترده‌ای از اقدامات حمایتی دولتی، از جمله ارائه مشوق‌های مالیاتی و گمرکی و همچنین کمک‌های دولتی است.

شایان توجه است که قزاقستان در سال گذشته، موفق به جذب ۲۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی شد که رکوردی طی دهه گذشته به شمار می‌آید. جذب سرمایه‌گذاری خارجی طی ژانویه تا مارس، به ۷,۶ میلیارد دلار رسید که نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۲، ۱۰ درصد افزایش یافته است.

سرمایه‌گذاری هنگفت آرامکو در شرکت پتروشیمی چینی

آرامکو، بزرگترین صادرکننده نفت جهان، در حال افزایش نفوذ خود در چین، به عنوان بزرگترین مشتری نفت خام عربستان سعودی است. در همین راستا، اخیراً آرامکو، ۱۰ درصد از سهام شرکت پتروشیمی رونغ‌شنگ^۳ چین را به مبلغ ۲۴,۶ میلیارد رنمینبی (۳,۴ میلیارد دلار) از طریق شرکت تابعه خود، یعنی شرکت برون مرزی آرامکو^۴ که در هلند مستقر است، خریداری کرده است. شرکت پتروشیمی رونغ‌شنگ، مالک ۵۱ درصد از شرکت نفت و شیمی ژجیانگ^۵ است که در زمینه تولید و فروش نفت خام، مواد نفتی و سایر محصولات شیمیایی فعالیت می‌کند.

در حال حاضر عربستان سعودی که رهبری گروه بانفوذ اوپک را بر عهده دارد، در تلاش برای تثبیت بازار،

1 - Up to 240,000 products per year

2 - Pavlodar Region

3 - Rongsheng

4 - Aramco Overseas Company BV

5 - ZPC

کاهش تولید نفت را تمدید کرده است؛ زیرا در سال جاری و پس از همه‌گیری ویروس کرونا، رشد اقتصادی کندتر از پیش‌بینی‌ها بوده و تقاضای چین نیز با کاهش روبرو شده است.

محمد القحطانی، رئیس شرکت آرامکو داون استریم اخیراً اعلام کرد: «همکاری استراتژیک ما با شرکت رونگ‌شنگ، نشاندهنده استراتژی آرامکو در زمینه تولید مواد شیمیایی و در عین حال، افزایش حضور ما در چین است که اهمیت ما را به‌عنوان تأمین‌کننده قابل اعتماد نفت خام، برجسته می‌کند. این معامله کلیدی، بخش مهمی از استراتژی رشد بلندمدت آرامکو به شمار می‌رود که منجر به گسترش حضور ما در یک بازار بزرگ و مهم می‌شود».

شایان توجه است که سود سال گذشته شرکت آرامکو که عمدتاً دولتی است، ۱۶۱٫۱ میلیارد دلار بوده است. این شرکت در راستای افزایش حضور و نفوذ خود در چین، دفتر مرکزی منطقه‌ای خود را به نام «آرامکو آسیا» و یک مرکز تحقیقاتی نیز در پایتخت چین راه‌اندازی کرده است. علاوه بر این، آرامکو، یک دفتر در شانگهای دارد و اقدام به سرمایه‌گذاری مشترک در Xiamen کرده است.

نتایج سفر اردوغان به کشورهای حاشیه خلیج فارس

سفر اردوغان به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در ژوئیه ۲۰۲۳، دستاوردهای مهمی برای دیپلماسی اقتصادی ترکیه به همراه داشت. در ادامه به برخی از مهمترین دستاوردهای سفر اردوغان به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و توافقنامه‌های اقتصادی امضا شده، اشاره خواهد شد:

- دو کشور **ترکیه و عربستان سعودی**، افزایش تجارت دوجانبه ۳۰ میلیارد دلاری را برای ارتقای تجارت فیما بین، هدف‌گذاری کردند و در مورد توسعه صندوق سرمایه‌گذاری دوجانبه به توافق رسیدند.
- دو کشور **قطر و ترکیه**، در مورد سوآپ ارزی ۵ میلیارد دلاری بین بانک‌های مرکزی دو کشور و همچنین سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری قطر در اقتصاد ترکیه به توافق رسیدند.
- **ترکیه و کویت**، در مورد همکاری در پروژه‌های بزرگ، توسعه زیرساخت‌ها و فناوری اطلاعات با یکدیگر به توافق رسیدند.
- دو کشور **ترکیه و امارات** در مورد اختصاص سرمایه ۵ میلیارد دلاری توسط امارات به منظور سرمایه‌گذاری در بخش‌های تک در ترکیه و همچنین تقویت پیمان مشارکت اقتصادی فیما بین، به تفاهم رسیدند.
- **ترکیه و عمان**، یک یادداشت تفاهم در مورد همکاری در زمینه انرژی از جمله سرمایه‌گذاری عمان در پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر در ترکیه، به امضا رساندند.

- **ترکیه و بحرین** در مورد ایجاد یک صندوق ۲ میلیارد دلاری توسط بحرین به منظور سرمایه‌گذاری در استارت‌آپ‌های فناوری و کسب و کارهای کوچک در ترکیه به توافق رسیدند.
- تشکیل منطقه آزاد تجاری میان **ترکیه و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس** نیز در این سفر مورد توافق قرار گرفت.

به طور خلاصه می‌توان گفت که دیدار اردوغان از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، به توافقات اقتصادی بزرگی منجر شد که بخش‌های تجارت، سرمایه‌گذاری، همکاری‌های توسعه‌ای و مشارکت‌های استراتژیک را در برمی‌گیرد؛ امری که نشان دهنده همکاری رو به رشد میان ترکیه و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس است.

سرمایه‌گذاری ۵ میلیارد دلاری عربستان در عمان

اخیراً یادداشت تفاهمی میان صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان با سازمان سرمایه‌گذاری عمان، با هدف گسترش همکاری میان دو کشور و ایجاد فرصت‌های جدید سرمایه‌گذاری در عمان به امضا رسید. این یادداشت تفاهم، مجموعه‌ای از مزایا و مشوق‌های مختلف را برای صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان و شرکت‌های تابعه آن در نظر گرفته است. بر اساس این تفاهم نامه، شرکت سرمایه‌گذاری عربستان تا ۱۸ میلیارد ریال (۵ میلیارد دلار) در عمان سرمایه‌گذاری انجام خواهد داد.

امضای ۱۹ توافقتنامه میان چین و الجزایر

اخیراً و در جریان سفر رسمی عبدالمجید تبون، رئیس‌جمهور الجزایر به چین، الجزایر و چین ۱۹ قرارداد همکاری با یکدیگر امضا کردند. این توافقات در بخش‌هایی از جمله هوافضا، کشاورزی، انرژی، حمل‌ونقل ریلی، علم و فناوری انجام شده است. علاوه بر این، توافقاتی نیز در زمینه آموزش و ورزش، مخابرات، توسعه پایدار شهری، تجارت و بازرسی و قرنطینه حاصل شده است.

بر اساس گزارش رسانه‌ها، مذاکرات وزیران بر توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر متمرکز بود. همچنین الجزایر که به عضویت بانک توسعه بریکس درآمده، در مورد ایفای «نقش فعال» در پروژه کمربند و جاده و تعمیق روابط اقتصادی با چین ابراز تمایل کرده است.

شایان ذکر است که دو کشور الجزایر و چین، متحدان دیرینه‌ای به شمار می‌روند؛ چین در اوایل دهه ۱۹۶۰ به این کشور آفریقایی شمالی در کسب استقلال از فرانسه کمک کرد.

علاوه بر این، وزارت امور خارجه چین اعلام کرد که این کشور در زمینه مراقبت‌های بهداشتی، همکاری نزدیک‌تری با الجزایر خواهد داشت؛ به ارائه بورس‌های تحصیلی دولتی به الجزایر و تقویت همکاری‌های دوستانه در بخش رسانه‌ها، گردشگری، جوانان، ورزش و اتاق‌های فکر به منظور ارتقای حمایت عمومی از

روابط دوجانبه ادامه خواهد داد. در بخش اقتصادی نیز واردات الجزایر از چین در حال افزایش بوده و مجموع آن از ۴۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۳ به ۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ رسیده است.

این نکته قابل توجه است که روسیه نیز متحد بلندمدت الجزایر به شمار می‌آید و این کشور شمال آفریقا، به طور علنی با حمله روسیه به اوکراین مخالفت نکرده و از ادعای چین بر حق حاکمیت تایوان نیز حمایت کرده است.

رشد پرشتاب روابط اقتصادی روسیه و امارات

بر مبنای داده‌های تازه، علیرغم تحریم‌های غرب مربوط به اوکراین علیه مسکو، همکاری اقتصادی بین روسیه و امارات متحده عربی در حال افزایش است. در همین راستا اخیراً صادرات نفت و فلزات گرانبه‌های روسیه به امارات و متقابلاً صدور ریزتراشه‌ها و پهپادهای غیرنظامی از مبدأ امارات به مسکو، افزایش یافته است.

علاوه بر افزایش صادرات، امارات متحده عربی به عنوان پناهگاه مالی برای روس‌های ثروتمند محبوبیت پیدا کرده است. این کشور میزبان بیش از ۴۰۰۰ شرکت روسی است و در حال حاضر در حال مذاکره با مسکو بر سر توافقنامه تجارت آزاد بین امارات و اتحادیه اقتصادی اوراسیا به رهبری روسیه برقرار است. بر اساس گزارش اخیر Henley & Partners، امارات متحده عربی در سال جاری آماده جذب بیشترین سهم از ثروت الیگارش روسی است. الیگارش روس در پی تحریم‌ها و فشارهای غرب به دنبال پناهگاه امنی است و امارات از این منظر انتخاب اصلی آنها محسوب می‌شود.

میخائیل بوگدانوف، معاون وزیر امور خارجه روسیه اخیراً اعلام کرد که طی ماه‌های اخیر امارات متحده عربی در پی رشد سریع حجم تجارت و همکاری فیما بین، در حال تبدیل شدن به یکی از ۲۰ شریک برتر اقتصادی روسیه است و حتی به مقصد اصلی طلای روسیه تبدیل شده است. در همین راستا، حجم تجارت بین روسیه و امارات متحده عربی در سال ۲۰۲۲ و پس از حمله به اوکراین، با ۶۸ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۲۱، به ۹ میلیارد دلار رسید که یک رکورد در تاریخ روابط دو کشور محسوب می‌شود. در سال ۲۰۲۲، صادرات روسیه به امارات با رشد ۷۱ درصدی، به رقم ۸٫۵ میلیارد دلار رسید و واردات روسیه از امارات با رشد ۶ درصدی، به رقم ۵۰۰ میلیون دلار افزایش پیدا کرد.

امارات در مناقشه اوکراین، تا حد زیادی بی‌طرف بوده و از زمانی که دولت‌های غربی بازارهای خود را بر روی مسکو به عنوان بخشی از تحریم‌ها بستند، از اعمال تحریم بر علیه روسیه خودداری کرده، اما روابط نزدیک خود با شرکای غربی را همچنان حفظ کرده است. هرچند که به ویژه اخیراً ایالات متحده و متحدانش، ابوظبی را به منظور اعمال محدودیت تجاری با روسیه، تحت فشار قرار داده‌اند، اما امارات

به صورتی موفقیت‌آمیز و با پیشبرد هوشمندانه سیاست خارجی متوازن خود، تاکنون در مقابل این فشارها مقاومت کرده است.

رشد ۲۳ درصدی حجم حمل‌ونقل کالا در بندر آکتائو قزاقستان

بر اساس گزارش اخیر رسانه‌های قزاقستان، حجم حمل‌ونقل کالا در بندر آکتائو در نیمه اول سال ۲۰۲۳، با رشدی ۲۳ درصدی مواجه شده و به ۲,۲ میلیون تن رسیده است. بندر آکتائو که در کرانه شمال شرقی دریای خزر قرار دارد، از سه پایانه بار خشک و سه پایانه نفتی برخوردار است و اهمیت بین‌المللی زیادی در سیستم حمل‌ونقل کالا در اوراسیا دارد. این بندر، مجموعاً با ظرفیت نزدیک به ۱۲ میلیون تن، عمدتاً غلات و فرآورده‌های نفتی را صادر می‌کند. قزاقستان از طریق بندر آکتائو، نفت خود را به بندر ماخاچ قلعه^۱ روسیه و آذربایجان و غلات خود را به ایران صادر می‌کند.

علاوه بر این، قزاقستان در نظر دارد تا بندر آکتائو را در مدت دو سال، به یک هاب کانتینری تبدیل کند؛ اقدامی که انتقال کالا در مسیر حمل‌ونقل بین‌المللی ترانس خزر (TITR) و تجارت با منطقه قفقاز و فراتر از آن را به طور قابل توجهی افزایش می‌دهد.

از سوی دیگر، قرار است که به زودی (بین سپتامبر تا اکتبر سال جاری)، پایانه غلات با ظرفیت یک میلیون تن حجم اضافی در بندر کوریک، راه‌اندازی شود که پایانه‌ای برای ذخیره‌سازی و صادرات گندم در حجم بالا به شمار می‌رود. بندر کوریک، در سواحل شرقی دریای خزر قرار دارد و از قابلیت پذیرش کشتی‌های مختلف در تمام طول سال برخوردار است. این بندر، کاملاً مدرن و منطبق با استانداردهای بین‌المللی ساخته شده است.

با توجه به اینکه حمل‌ونقل دریایی، چه از نظر زمان و چه از نظر هزینه، مقرون به صرفه‌تر است، توسعه حمل‌ونقل دریایی و به تبع آن، توسعه دو بندر آکتائو و کوریک در دستور کار دولت قزاقستان قرار دارد و قرار است که ظرفیت آنها به بیش از ۲۰ میلیون تن بار در سال افزایش پیدا کند.

نکته حائز اهمیت، آن است که برخورداری قزاقستان از ثبات سیاسی و بکارگیری دیپلماسی موفق، امکان به حداکثر رساندن تمام مزیت‌های ترانزیتی این کشور را فراهم کرده است.

توافق عربستان سعودی با بزرگ‌ترین شرکت معدنی برزیل

اخیراً میان عربستان سعودی و بزرگ‌ترین شرکت معدنی برزیل، یک قرارداد بزرگ معدنی-صنعتی به‌منظور خرید سهام واحد فلزات اساسی امضا شد. هدف عربستان از این قرارداد، سرمایه‌گذاری در بخش سنگ‌آهن، مس، نیکل و لیتیوم به‌منظور افزایش عرضه جهانی فلزات حیاتی مورد نیاز برای گذار به

انرژی‌های پاک است. مس و نیکل، در آینده انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر، به‌ویژه در صنعت خودروهای الکتریکی که تقاضای جهانی آن روبه‌افزایش است، نقش مهمی ایفا می‌کنند.

در قالب این قرارداد، شرکت سرمایه‌گذاری مواد معدنی مانارا، اقدام به سرمایه‌گذاری در شرکت معدنی واله برزیل می‌کند. ارزش کل خرید شرکت مانارا که شامل ۱۰ درصد از سهام شرکت معدنی واله و ۳ درصد از سهام شرکت سرمایه‌گذاری ایالات متحده می‌شود، ۳,۴ میلیارد دلار است؛ این در حالی است که ارزش کل شرکت واله، ۲۶ میلیارد دلار است. در واقع این سرمایه‌گذاری شرکت مانارا، اولین سرمایه‌گذاری بزرگ جهانی در شرکت واله به شمار می‌آید. اقدامی که منجر به افزایش تولید مس از حدود ۳۵۰ هزار تن در سال، به ۹۰۰ هزار تن در سال و افزایش تولید نیکل از ۱۷۵ هزار تن در سال، به بیش از ۳۰۰ هزار تن در سال خواهد شد. شایان‌ذکر است که بر اساس گزارش اداره تجارت بین‌الملل ایالات متحده، شرکت واله، سومین شرکت بزرگ معدنی جهان به شمار می‌رود که یکی از تأمین‌کنندگان بزرگ فلزات انتقال انرژی مانند مس و نیکل در ۱۸ ماه گذشته بوده است.

بر اساس گزارش S&P Global، پیش‌بینی می‌شود که تقاضای جهانی برای مس تصفیه شده تا سال ۲۰۳۵، حدوداً ۲ برابر افزایش یافته و به رقم ۴۹ میلیون تن برسد. علاوه بر این، بر اساس گزارش شرکت تحقیقاتی و مشاوره جهانی وود مکنزی^۱، به‌منظور تأمین نیاز روزافزون مس در آینده، سالانه به حدود ۲۳ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری نیاز خواهد بود.

در همین راستا، بهره‌گیری هم‌زمان عربستان از ذخایر طبیعی در دسترس خود و نیز تلاش در جهت افزایش دسترسی خود به منابع فلزات اساسی، منجر به تقویت موقعیت این کشور در بازار جهانی فلزات خواهد شد. بر اساس گزارش سال ۲۰۲۳ شرکت تحقیقات تجاری، ارزش بازار جهانی مواد معدنی از ۲۰۲۲,۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲، با رشد ۶,۱ درصدی، به رقم ۲۱۴۵,۱۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یافته است.

کمک ۵۰۰ میلیون دلاری عربستان سعودی به تونس

در حال حاضر تونس با بحران اقتصادی و سیاسی دست و پنجه نرم می‌کند؛ در همین راستا، اخیراً عربستان سعودی تصمیم به ارائه کمک ۵۰۰ میلیون دلاری به تونس گرفته است که ۴۰۰ میلیون دلار در قالب وام بلاعوض و ۱۰۰ میلیون دلار به صورت کمک مالی به تونس ارائه خواهد داد.

تونس مانند سایر کشورهای منطقه با یک بحران اقتصادی فزاینده مواجه است. در واقع این کشور کوچک آفریقای شمالی، با تورم بالا و همچنین کمبود اقلام ضروری مواجه است. پس از کاهش شدید رشد اقتصادی به ۸,۸- درصد در سال ۲۰۲۰، پیش‌بینیها مبنی بر رشد حدوداً ۳ درصدی تولید ناخالص داخلی

تونس در سال ۲۰۲۳ بود، اما پیش‌بینی‌های جدید نشان می‌دهد که رشد تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۲۳ به ۱,۸ درصد خواهد رسید. زیرا رکود در بسیاری از کشورهای اروپایی بر فعالیت‌های اقتصادی در تونس نیز تأثیر منفی برجای می‌گذارد. تورم نیز در حدود ۱۰ درصد باقی خواهد ماند. علاوه بر این، تونس ۲ میلیارد دلار بدهی خارجی دارد که در سال جاری سررسید می‌شود.

تونس به منظور فائق آمدن بر بحران اقتصادی خود، در حال مذاکره با صندوق بین‌المللی پول برای دریافت کمک مالی ۱,۹ میلیارد دلاری است. همچنین اخیراً تونس و اتحادیه اروپا توافقنامه «مشارکت استراتژیک» در زمینه همکاری‌های اقتصادی و مسأله مهاجران از آفریقا به اروپا را به امضا رساندند که در قالب آن، کمک‌هایی به تونس ارائه می‌شود.

علاوه بر معضلات اقتصادی، تونس در بجهوه یک بحران سیاسی مداوم نیز قرار دارد؛ رئیس‌جمهور قیس سعید در تلاش برای به حاشیه راندن مخالفان خود در حزب اسلامگرای النهضه، در سال ۲۰۲۱ پارلمان را به تعلیق درآورد و دولت را برکنار کرد؛ اقدامی که به عنوان یک کودتا مشهور شد. رئیس‌جمهور به سبب این اقدام و اقدامات بعدی از جمله برگزاری رفراندوم در ژوئیه ۲۰۲۲ که به او اختیارات وسیع و کنترل نشده اعطا کرد، از سوی ناظران بین‌المللی و مقامات حقوق بشر، مورد انتقاد قرار گرفت. علاوه بر این رشید غنوشی، رهبر النهضه، در ماه می به یک سال زندان محکوم شد.

البته عربستان سعودی به جهت برخورداری از ثروت نفتی، اغلب کشورهای نیازمند را مورد حمایت مالی خود قرار داده است؛ در همین راستا، اوایل ماه جاری، عربستان سعودی و امارات ۶ میلیارد دلار را به منظور حمایت از سرمایه‌گذاری در عراق اختصاص دادند. همچنین عربستان، ۵ میلیارد دلار در بانک مرکزی مصر سپرده‌گذاری کرد و سال گذشته، سرمایه‌گذاری یک میلیارد دلاری در پاکستان را نیز در دستور کار خود قرار داده است و به عنوان نمونه دیگر، عربستان یک قرارداد اعطای وام ۱۰ میلیون دلاری با باهاما به امضا رساند.

پاکستان به دنبال تهاتر با افغانستان

بر اساس گزارش اخیر اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان، با تداوم تحریم‌های بین‌المللی علیه طالبان، تجارت و مبادله پول میان بازرگانان افغانستان و پاکستان به‌گونه‌ی غیررسمی و از طریق حواله و صرافی‌ها انجام می‌شود. به همین دلیل پاکستان برای رسمیت بخشیدن به تجارت تهاتری با افغانستان ابراز تمایل کرده است.

بر مبنای گزارش این اتاق، بانک‌های دو کشور در پیامد تحریم با مشکل مواجه هستند و حواله‌های ارزی انجام نمی‌شود؛ از این رو تجارت، به شکل قاچاق و غیرقانونی صورت می‌گیرد. لذا بهتر است که تجارت

میان دو کشور به شکل تهاتری و کنترل شده انجام شود؛ این کنترل می‌تواند از سوی اتاق تجارت مشترک، گمرک و وزارت صنعت و تجارت صورت پذیرد.

اما برخی از کارشناسان مسایل اقتصادی افغانستان، تجارت تهاتری با پاکستان را به سود افغانستان نمی‌دانند؛ زیرا در آن صورت، افغانستان آزادی عمل خود در تجارت خارجی را از دست خواهد داد و برای دریافت مابه‌ازای صادرات کالا به پاکستان، ملزم به واردات کالا از این کشور می‌شود؛ این در حالی است که ممکن است واردات همان کالا از سایر کشورها مانند ازبکستان، تاجیکستان، قزاقستان، ایران یا چین، ارزان‌تر و با کیفیت بهتر قابل انجام باشد.

بر اساس گزارش وزارت صنعت و تجارت افغانستان، مهمترین صادرات افغانستان به پاکستان، شامل: زغال‌سنگ، پنبه، لوبیا، سنگ‌های معدنی، قالی و میوه‌های تازه می‌شود و مهم‌ترین اقلام وارداتی افغانستان از پاکستان، برنج، سیمان، پوشاک و پنبه است.

پژوهش‌های تازه

نگرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی از گسترش ناامنی در تجارت جهانی

اتاق بازرگانی بین‌المللی ICC در گزارشی تازه که توسط دفتر امور تجارت دریایی این نهاد منتشر شده، به روند تحول در امنیت تجارت در پهنه بین‌المللی پرداخته است. نکات کلیدی این گزارش در ادامه آمده است:

- تعداد حوادث دزدی دریایی و سرقت مسلحانه جهانی گزارش شده در نیمه نخست سال ۲۰۲۳، ۶۹ مورد بود؛ در حالی که در مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، این موارد، شامل ۴۶ حادثه بود.
- منطقه خلیج گینه، ۴۳ مورد از این حوادث را به خود اختصاص داده که در نیمه نخست سال ۲۰۲۲، شامل ۲۹ مورد بوده است.
- تنگه سنگاپور، شاهد افزایش قابل توجهی در حوادث بوده است؛ به نحوی که تنها در نیمه اول سال ۲۰۲۳، ۱۲ مورد از این حوادث گزارش شده است؛ در حالی که در مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، این رقم تنها ۱ مورد بوده است.
- دفتر امور تجارت دریایی، نگرانی‌های خود در مورد احیای دزدی دریایی و سرقت مسلحانه در خلیج گینه و تنگه سنگاپور را مطرح کرده و خواستار افزایش هوشیاری و همکاری بین مقامات منطقه‌ای و بین‌المللی در مورد آن شده است.
- دفتر امور تجارت دریایی همچنین خاطرنشان کرد که تعداد حوادث خدمه‌رایی در خلیج گینه در

ماه‌های اخیر کاهش یافته است، اما این روند نباید به عنوان نشانه‌ای از امن‌تر شدن منطقه در نظر گرفته شود.

- دفتر امور تجارت دریایی، از مالکان کشتی‌ها و اپراتورها خواسته تا تمام اقدامات احتیاطی لازم را به منظور محافظت از خدمه و کشتی‌های خود در هنگام حرکت در مناطق پرخطر انجام دهند.^۱

بازگشت سیاست‌گذاری صنعتی در پهنه جهانی^۲

اخیراً یونیدو در گزارش کوتاهی، به توجه فزاینده کشورها به سیاست صنعتی در یک دهه اخیر پرداخته است. نکات کلیدی این گزارش عبارتند از:

۱. سیاست صنعتی مجموعه‌ای از مداخلات دولت است که هدف از آن، ارتقای توسعه صنایع یا بخش‌های خاصی از اقتصاد است.
۲. هر چند که در مورد اینکه سیاست صنعتی می‌تواند ابزار مؤثری برای ارتقای توسعه اقتصادی باشد، اجماع فزاینده‌ای وجود دارد اما هنوز بحث‌های زیادی در مورد بهترین راه برای طراحی و اجرای آن وجود دارد.
۳. یکی از چالش‌های کلیدی در سنجش اثربخشی سیاست‌های صنعتی، این است که انفکاک تأثیر مداخلات دولت از سایر عواملی که می‌توانند بر رشد اقتصادی تأثیر بگذارند، دشوار است.
۴. نویسندگان این گزارش به منظور سنجش میزان تأثیرگذاری سیاست صنعتی بر رشد اقتصادی، از انبوهی از داده‌های منابع در دسترس در مورد سیاست‌های تجاری استفاده کرده‌اند.
۵. آنها دریافته‌اند که کشورهایی که سیاست‌های صنعتی فعال‌تری دارند، نرخ رشد اقتصادی بالاتری را تجربه می‌کنند.
۶. با این حال، نویسندگان همچنین دریافته‌اند که اثربخشی سیاست صنعتی بسته به سیاست‌های خاصی که اجرا می‌شوند، متفاوت است.
۷. به احتمال زیاد، سیاست‌های صنعتی هدفمندی موفق خواهند بود که بر بخش‌ها یا صنایعی با پتانسیل ایجاد اثرات خارجی مثبت برای اقتصاد متمرکز هستند.

حمایت از انتقال مؤثر به انرژی‌های پاک^۳

1- ICC International Maritime Bureau (IMB). (2023, July 11). Mid-year IMB report reveals rise in maritime piracy and armed robbery. Retrieved from <https://www.icc-ccs.org/>.

2 Juhász, R., Lane, N., Oehlsen, E., & Pérez, V. C. (2023). Global Industrial Policy: Measurement and Results. UNIDO, Vienna.

3 -World Economic Forum and Accenture. (2023). Fostering Effective Energy Transition 2023. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/reports/fostering-effective-energy-transition-2023>.

تحقیق تازه مجمع جهانی اقتصاد تحت عنوان "حمایت از انتقال مؤثر به انرژی‌های پاک در سال ۲۰۲۳" نشان می‌دهد که:

- در بحبوحه بحران جهانی انرژی و نوسانات ژئوپلیتیکی، روند جهانی انتقال به انرژی‌های پاک، رو به افزایش بوده است.
- بر اساس این گزارش، چالش‌های نوظهوری بر سر مسیر رعایت عدالت میان شهروندان در بهره‌گیری از مزایای دوره گذار وجود دارد. زیرا کشورها تمرکز خود را بر روی امنیت انرژی قرار داده‌اند.

این تحقیق، سه رکن کلیدی انتقال مؤثر انرژی را اینگونه شناسایی می‌کند:

- **الکترون سبز:** این رکن، بر روی استقرار منابع انرژی تجدیدپذیر مانند نیروی بادی و خورشیدی تمرکز دارد.
  - **مولکول‌های سبز:** این رکن، بر تولید سوخت‌های پاک مانند هیدروژن و آمونیاک تمرکز دارد.
  - **بیت‌های سبز:** این رکن، بر تحول دیجیتال بخش انرژی، از جمله استفاده از هوش مصنوعی و سایر فناوری‌ها به منظور بهبود کارایی و کاهش انتشار تمرکز دارد.
- افزون بر این، گزارش حاضر، برخی سیاست‌ها به منظور حمایت از انتقال مؤثر انرژی را مورد توصیه قرار می‌دهد؛ از جمله:
- **سرمایه‌گذاری در انرژی پاک:** دولت‌ها باید در زیرساخت‌های انرژی پاک مانند مزارع بادی و خورشیدی و خطوط انتقال این نوع انرژی سرمایه‌گذاری کنند.
  - **نوآوری:** دولت‌ها باید از نوآوری در فناوری‌های انرژی پاک، مانند باتری‌ها و سلول‌های سوختی هیدروژنی حمایت کنند.
  - **اصلاح مقررات:** دولت‌ها باید مقررات را در راستای بکارگیری ساده‌تر فناوری‌های انرژی پاک، اصلاح نمایند.
  - **همکاری دولت و بخش خصوصی:** دولت‌ها باید با بخش خصوصی به منظور توسعه و استقرار فناوری‌های انرژی پاک همکاری کنند.

این پژوهش، نهایتاً اینگونه نتیجه‌گیری می‌کند که به منظور مقابله با بحران‌های آب و هوایی و تضمین امنیت انرژی، انتقال انرژی جهانی ضروری است. با این حال، هشدار می‌دهد که این انتقال، باید عادلانه و فراگیر باشد تا تمامی اقشار جامعه از آن بهره‌مند شوند.

الزامات موفقیت استراتژی صنعتی مأموریت‌گرا (MOIS)^۱

یونیدو در گزارشی، زمینه‌های موفقیت استراتژی صنعتی مأموریت‌گرا را تبیین کرده است. این گزارش، استدلال می‌کند که:

پیشبرد استراتژی‌های صنعتی مأموریت‌گرا می‌تواند به کشورها در دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی خود کمک کند. این استراتژی مبتنی بر ایده تعیین اهداف بلندپروازانه مانند دستیابی به عدم انتشار کربن تا سال ۲۰۵۰ و سپس بسیج بخش‌های دولتی و خصوصی به منظور دستیابی به آنهاست. در گزارش، الزامات موفقیت این استراتژی به صورت ذیل برشمرده شده است:

- **مبتنی بر اهداف به خوبی تعریف شده:** MOIS باید مبتنی بر اهداف روشن و بلندپروازانه باشد که با اولویت‌های ملی همسو باشند.
  - **مشارکت عمومی:** مشارکت شهروندان و جامعه مدنی در تعیین اهداف و طراحی خط‌مشی‌ها برای نیل به موفقیت ضرورت دارد.
  - **سرمایه‌گذاری بین‌بخشی:** این استراتژی باید به گونه‌ای طراحی شود که سرمایه‌گذاری را از هر دو بخش دولتی و خصوصی جذب کند.
  - **ضرورت ایجاد یک محیط حمایتی از سوی دولت‌ها:** دولت‌ها باید از طرق مختلف، از جمله: سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه، ارائه مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی و همچنین ایجاد یک چارچوب نظارتی که برای نوآوری مناسب است، از اجرای این استراتژی حمایت کنند.
- هماهنگی میان بخش دولتی و خصوصی:** MOIS باید به شیوه‌ای هماهنگ در میان سازمان‌های مختلف دولتی و با مشارکت بخش خصوصی اجرا شود.
- این گزارش، چالش‌های اجرای MOIS را نیاز به رهبری سیاسی قوی و دشواری هماهنگی بین سازمان‌های مختلف دولتی بر می‌شمارد و آنها را مورد بحث قرار می‌دهد.
- با این حال، این گزارش استدلال می‌کند که MOIS، از مزایای بالقوه قابل توجهی برخوردار است و می‌تواند به کشورها در دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی خود کمک کند.
- در نهایت این گزارش، بر ضرورت تمرکز دولت‌ها بر سیاست صنعتی، به منظور دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی خود تأکید می‌کند.

1-Mazzucato, M., & Kattel, R. (2023, March). Mission-oriented industrial strategy. Policy Brief Series: Insights on Industrial Development, Issue No. 2. UNIDO. <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-04/IIID%20Policy%20Brief%20-%20-%20Mission-oriented%20industrial%20strategy%20-%20Final.pdf>

2-Mission-oriented industrial strategy (MOIS)

دنیایی از بدهی

آنکتاد در گزارش جدیدی تحت عنوان "دنیایی از بدهی: بار فزاینده‌ای برای رفاه جهانی"، نسبت به روند رشد بدهی عمومی جهانی هشدار داده است. نکات کلیدی گزارش در ادامه آمده است:

- بدهی عمومی جهانی از سال ۲۰۰۰، بیش از ۵ برابر افزایش یافته و به رکورد ۹۲ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۲ رسیده است.
- کشورهای در حال توسعه به طور نامتناسبی تحت تأثیر افزایش بدهی قرار گرفته‌اند؛ به نحوی که کل بدهی عمومی آنها از ۳۵ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۰، به ۶۰ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است.
- بار بدهی برای جهان جنوب یا کشورهای در حال توسعه، سنگین‌تر از سایرین است؛ به طوری که در حال حاضر، ۵۹ کشور با سطوح بالایی از بدهی (۶۰ درصد از تولید ناخالص داخلی یا بیشتر) مواجه هستند.
- افزایش بدهی‌ها، تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله همه‌گیری کووید ۱۹، بحران هزینه زندگی و تغییرات آب و هوایی بوده است.
- سطوح بالای بدهی، توانایی کشورهای در حال توسعه را به منظور سرمایه‌گذاری برای شهروندان و آینده خود، محدود می‌کند.
- برای ارتقای توسعه پایدار و رفاه جهانی، نیاز فوری به پرداختن به بار بدهی در کشورهای در حال توسعه وجود دارد.

در ادامه گزارش، برخی توصیه‌های سیاستی برای رسیدگی به بار بدهی ارائه شده که عبارتند از:

- ارائه تسهیلات بدهی به کشورهای در حال توسعه.
  - ایجاد اصلاح ساختار مالی بین‌المللی به منظور عادلانه‌تر کردن آن.
  - سرمایه‌گذاری به منظور توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه.
- این گزارش نهایتاً نتیجه می‌گیرد که سطوح بالای بدهی در کشورهای در حال توسعه، به عنوان تهدیدی برای رونق اقتصاد جهانی است.

کتاب تازه

هیچ تجارتی آزاد نیست: تغییر مسیر، مقابله با چین و کمک به کارگران آمریکایی^۱

کتاب "هیچ تجارتی آزاد نیست: تغییر مسیر، مقابله با چین و کمک به کارگران آمریکایی" نوشته رابرت لایت هایزر، ضمن ارزیابی انتقادی از سیاست‌های تجاری آمریکا، به ارائه رویکردی جدیدی پرداخته که کارگران آمریکایی را در اولویت قرار می‌دهد.

لایت هایزر که وکیل و متخصص امور تجاری است، تجربه فعالیت بیش از ۴۰ سال در زمینه تجارت دارد و تاکنون در پست‌های مختلفی در دولت آمریکا خدمت کرده است. وی از سال ۲۰۱۷ تا سال ۲۰۲۱، به عنوان نماینده تجاری ایالات متحده (USTR) مشغول به کار بود و از این رو در کانون جنگ تجاری دولت ترامپ با چین قرار داشت. او استدلال می‌کند که نگرش ارتدوکس و سنتی موسوم به "تجارت آزاد"، نتوانسته به وعده‌های خود برای کارگران آمریکایی عمل کند. وی از دست دادن میلیون‌ها شغل تولیدی، زوال طبقه متوسط و افزایش نابرابری اقتصادی را به عنوان شواهدی بر عدم کارآمدی سیستم کنونی ذکر می‌کند.

لایت هایزر، معتقد است که مشکل، از خود تجارت ناشی نمی‌شود، بلکه برآمده از روشی است که تجارت در قالب آن انجام شده است. او استدلال می‌کند که ایالات متحده بیش از حد به دادن امتیاز به سایر کشورها متمایل بوده، اما در گرفتن امتیازات متقابل، ناموفق عمل کرده است. در نتیجه از آمریکا سوءاستفاده شده و این هزینه‌ها بر کارگران این کشور تحمیل شده است.

در ادامه، نویسنده در این کتاب، رویکرد جدیدی را برای تجارت ارائه می‌کند که معتقد است برای کارگران آمریکایی سودمندتر خواهد بود. این رویکرد بر سه اصل استوار است:

- **تجارت باید عادلانه باشد؛** این بدان معناست که سایر کشورها نیز باید با قوانینی مشابه ایالات متحده بازی کنند. آنها نباید به اقدامات ناعادلانه مانند دستکاری ارز یا سرقت مالکیت معنوی دست بزنند.
- **تجارت باید متقابل باشد؛** این بدان معناست که سایر کشورها نیز متقابلاً باید به همان میزان امکان دسترسی به بازارهای خود را برای ایالات متحده فراهم کنند که ایالات متحده به آنها ارائه می‌دهد.
- **تجارت باید به نفع کارگران آمریکایی باشد؛** این بدان معناست که تجارت، باید مشاغل با درآمد بالا در ایالات متحده ایجاد کند و به افزایش دستمزدها کمک کند.

لایت هایزر استدلال می‌کند که این رویکرد جدید در تجارت، برای رقابت‌پذیری ایالات متحده در اقتصاد

1- Lighthizer, Robert. No Trade Is Free: Changing Course, Taking on China, and Helping America's Workers. New York: Broadside Books, 2023.

جهانی و ایجاد آینده‌ای مرفه‌تر برای کارگران این کشور ضروری است. علاوه بر این کتاب، توضیحی روشن و مختصر از چالش‌های پیش‌روی ایالات متحده در اقتصاد جهانی ارائه می‌دهد و منطق سیاست تجاری ترامپ و حامیان آن را مورد بررسی قرار می‌دهد.